

Лекція 1.

Міжнародний аграрний бізнес в системі економічних відносин

Зміст

1.1	Визначення сутності та взаємозв'язків між категоріями «Бізнес» та «Підприємництво»	1
1.2	Суть та значення понять «аграрний бізнес» та «міжнародний аграрний бізнес»	4

1.1 Визначення сутності та взаємозв'язків між категоріями «Бізнес» та «Підприємництво»

В сучасній літературі та житті часто зустрічаються схожі але не тотожні поняття такі як наприклад «підприємництво» та «бізнес».

Бізнес - це справа, ділова активність, направлена на вирішення завдань, пов'язаних в кінцевому рахунку із здійсненням на ринку операцій обміну товарів і послуг між економічними суб'єктами ринку, з використанням форм та методів конкретної діяльності, які склалися в ринковій практиці. Бізнес робиться заради одержання доходу (прибутку) від результатів діяльності у найрізноманітніших сферах - виробництві і торгівлі товарами та послугами, банківській та страховій справах, при проведенні транспортних, орендних і багато інших операцій як видів діяльності¹.

Бізнес - поняття більш широке, ніж підприємницька діяльність, оскільки до бізнесу відноситься здійснення будь-яких одноразових комерційних угод в будь-якій сфері діяльності, які направлені на одержання доходу.

Згідно із словником Даля, «Бізнес — це справа... будь-який вид людської діяльності. з метою отримання прибутку». Отже, бізнес — поняття ширше, ніж підприємництво і охоплює всі відносини, що виникають між усіма учасниками ринкової економіки: підприємцями, споживачами, найманими працівниками та державою

Бізнес можна представити як систему, що має відмінні властивості:

- Доцільність. Вона означає, що будь-якого елементу бізнесу властива певна спрямованість, тобто отримання прибутку;

- Цілісність. Даний принцип означає, що бізнес присутній в усіх сферах, де має місце мета збільшення прибутку. Бізнес — це деяке середовище, яке об'єднує фінанси, маркетинг, менеджмент, право;

¹ <https://buklib.net/books/30585/>

- Суперечливість. Цей принцип означає, що бізнес складається з протиріч між його елементами: виробниками та споживачами, найманими працівниками та підприємцями і т.д. Ці протиріччя є факторами розвитку бізнесу, зміцнення його цілісності;

- Активність на увазі, що бізнес — це соціальний процес, пов'язаний з участю людей. Їх активність виражається в особистому та суспільному багатстві, рівні життя.²

Підприємництво є категорією бізнесу. У господарській практиці категорії «підприємництво» і «бізнес» часто ототожнюють. Водночас це нетотожні, хоча й дуже близькі за значенням поняття..

Основним теоретиком підприємництва і бізнесу вважають **французького банкіра- економіста Р. Кантільйона, який ще на початку XVIII ст. ввів поняття «підприємництво».** Особливу роль у розробленні теорії підприємництва відіграв німецький соціолог **М. Вебер.** У його наукових працях відтворено ідеальний тип підприємця з яскраво вираженими етичними якостями.

Вершиною в розробленні теорії підприємництва вважають праці австро-американського економіста і соціолога **Й. Шумпетера.** При вивченні теорії економічного розвитку капіталізму в центр «людського чинника» він поставив підприємця, в якому втілені найкращі соціально-культурні якості ділової людини. Підприємницьку функцію Й. Шумпетер ототожнював із функцією економічного лідерства і новаторства. Теоретичні розробки цих і багатьох інших західних економістів є основою сучасних концепцій підприємництва.

Підприємництво здійснюється за такими принципами:

- ▶ вільний вибір виду діяльності;
- ▶ залучення на добровільних засадах для здійснення підприємницької діяльності майна та коштів фізичних і юридичних осіб;
- ▶ самостійне формування програми діяльності, вибір постачальників і споживачів продукції, що виробляється, встановлення цін відповідно до законодавства;
- ▶ вільне наймання працівників;
- ▶ залучення і використання матеріально-технічних, фінансових, трудових, природних та інших ресурсів, використовувати які законодавство не забороняє і не обмежує;
- ▶ вільне розпорядження прибутком, що залишається після сплати обов'язкових платежів, установлених законодавством;
- ▶ самостійне здійснення підприємцем-юридичною особою зовнішньоекономічної діяльності, використання підприємцем належної йому частки валютної виручки на свій розсуд.

²<https://sites.google.com/site/biznesplanplanuvannauspihu777/so-take-biznes>

Законодавство України про підприємництво визначає загальні правові, економічні та соціальні засади здійснення підприємницької діяльності фізичними і юридичними особами на території України, гарантії свободи підприємництва та його державної підтримки.

Звідси підприємницька діяльність — це діяльність ініціативних, енергійних, творчих, кмітливих, цілеспрямованих, порядних людей, які реалізують важливі, складні, сміливі ідеї та рішення, беруть на себе ризик, пов'язаний з реалізацією їх. Таким чином, підприємницька діяльність є поняттям багатограним, що втілює у собі інтелектуальні здібності, потрібні в управлінні, менеджменті, бізнесі, комерційній діяльності, технології виробництва товарної продукції на рівні різних інститутів багатокладної інфраструктури ринку.

Підприємництво в Україні здійснюється в будь-яких організаційних формах на розсуд підприємця. Порядок створення, діяльності, реорганізації та ліквідації окремих організаційних форм підприємництва визначається відповідними законодавчими актами України. Якщо такий порядок спеціальним законодавством не встановлено, то підприємець керується Законом України «Про підприємництво» і своїм статутом. Цим законом регулюються також відносини, пов'язані зі здійсненням підприємницької діяльності.

Держава гарантує всім підприємцям, незалежно від обраних ними організаційних форм підприємницької діяльності, однакові права і створює однакові можливості для доступу до матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів. Забезпечення матеріально-технічними та іншими ресурсами, що централізовано розподіляються державою, здійснюється лише за умови виконання підприємцем робіт і поставок для державних потреб. У передбачених законодавством випадках підприємець або громадянин, який працює у підприємця за наймом, може залучатися до виконання в робочий час державних обов'язків. Державний орган, що ухвалює таке рішення, відшкодовує підприємцю відповідні збитки. Держава гарантує недоторканість майна підприємця і забезпечує захист права його власності. Втручання державних органів у господарську діяльність підприємців не допускається, якщо вона не порушує передбачених законодавством України прав державних органів щодо здійснення контролю за діяльністю підприємців.

Іноземні громадяни та особи без громадянства, які здійснюють підприємницьку діяльність на території України, на її континентальному шельфі та у морській економічній зоні, мають такі самі права і обов'язки, що й громадяни України, якщо інше не впливає з Конституції України, законодавства про підприємництво та інших законодавчих актів України. Особливості здійснення підприємницької діяльності на території України іноземними юридичними особами визначаються законодавчими актами

України. Якщо міжнародним договором України встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України про підприємництво, то застосовуються правила міжнародного договору.

Філософією підприємництва є вільний індивідуалізм, основна риса якого — забезпечення розквіту за рахунок власних зусиль, але не суперечить інтересам суспільства.

Розвиток підприємництва передбачає раціоналізацію економіки, підвищення конкурентоспроможності, позбавлення від баласту ресурсів, що не використовуються або погано експлуатуються, більш повну реалізацію основного потенціалу суспільства-людини. З цієї причини підприємництво не може бути капіталістичним або соціалістичним. Воно — невід’ємний елемент бізнесу і розвивається тільки там, де у суспільстві стверджується вільна ринкова економіка і демократія.

Підприємництво включає в обіг свого суб’єкта підприємця, а не всіх учасників ринку. Отже, поряд із споживчим і трудовим йтиметься про підприємницький бізнес.

1.2 Суть та значення понять «аграрний бізнес» та «міжнародний аграрний бізнес».

Агробізнес, аграрний бізнес — сектор **ринкової економіки**, що охоплює виробництво, переробку, розподіл, зберігання та доставку до споживача сільськогосподарської продукції³.

Закономірності формування

Поява агробізнесу зумовлена об’єктивними чинниками:

- а) поглибленням поділу праці в суспільстві, виділенням із сільського господарства ремісництва, переробної промисловості, торгівлі, насамперед оптової й міжнародної;
- б) лібералізацією економічних відносин у національних економіках і зовнішній торгівлі;
- в) посиленням стабілізаційного впливу фінансових інституцій.

Структура

Агробізнес як сфера підприємництва має чотири складники: 1) підприємницька діяльність, спрямована на забезпечення сільського

господарства засобами виробництва; 2) власне сільськогосподарське виробництво; 3) зберігання, транспортування, переробка сільськогосподарської продукції, торгівля як сировиною, так і переробленою продукцією; 4) розвиток соціальної, сервісної, наукової, інформаційної та інших інфраструктур, необхідних для ефективного функціонування та розвитку агробізнесу.

В агробізнесі виділяють два підкомплекси: 1) виробництво та реалізація продуктів харчування (продовольчий комплекс); 2) виробництво та реалізація промислових предметів споживання, виготовлених із сільськогосподарської сировини.

Рис. 1 Система економічних відносин в агробізнесі

Основу агробізнесу (зокрема і територіальних агропромислових комплексів (АПК)) формують товариства, кооперативи, агропромислові об'єднання, агрофірми, агрохолдинги, фермерські та особисті селянські господарства. В Україні нараховується декілька сотень компаній АПК. Простежується тенденція до збільшення ролі та впливу великих аграрних господарств. Серед найбільших компаній, які працюють в українському агропромисловому секторі: «Укрлендфармінг», «Кернел», «Мрія», «Миронівський хлібопродукт», «Астарта» та ін.

Функціонування

Агробізнес функціонує як система інтеграції сільськогосподарських товаровиробників із партнерами, що уможливорює забезпечення взаємної вигоди в усьому ланцюгові руху продовольства і сировини. У ринковій економіці систему агробізнесу становить сукупність відносин і зв'язків галузей АПК.

Розвиток агробізнесу, удосконалення його галузевої і територіальної структури сприяє раціональнішому розміщенню виробництва, ефективному використанню ресурсної бази, покращенню кінцевих результатів його діяльності, забезпеченню продовольчої безпеки країни.

Агробізнес — це усвідомлена діяльність з метою отримання прибутку через створення суспільно корисних благ, в основі якої лежать правильні технологічні підходи (причому мова йде не тільки про технології виробництва, але і про технології управління, обліку, маркетингу та інше). Таким чином, агробізнес керується виключно здоровим глуздом і прагматизмом. Сільське господарство ж, на думку деяких експертів — це діяльність, яку людина веде заради задоволення на своїй присадибній ділянці. Можна сказати, що це різновид хобі. Розмір ділянки значення не має і іноді може досягати сотень тисяч гектарів.

Ведення міжнародного бізнесу має значні відмінності в порівнянні з веденням бізнесу в рамках країни.

Міжнародний бізнес можна визначити як ділову взаємодію фірм різних форм власності або їхніх підрозділів, що знаходяться в різних країнах, що має головною метою одержання прибутку за рахунок отримання вигод із переваг ділових міжнародних операцій.⁴

«Міжнародний бізнес - це підприємницька діяльність, пов'язана з використанням капіталу в різноманітних формах і переваг підвищеної ділової активності; здійснюється з метою отримання прибутку і поширюється на міжнародну економічну сферу» Великий економічний словник / під ред. А.Н. Азриліяна. -М. : «Правова культура», 1994. -с. 229

Міжнародний бізнес включає будь-які господарські операції, що здійснюються двома і більше країнами. Такі ділові взаємовідносини можуть виникати на рівні як приватних, так і державних організацій. У випадку участі приватних компаній у міжнародному бізнесі господарські операції, як правило, проводяться з метою одержання прибутку. Діяльність фірм, що мають державну форму власності, не завжди орієнтована на прибуток.

Основні причини здійснення міжнародного бізнесу:

- 1) Вихід до нових джерел корисних копалин і сировини;
- 2) Доступ до нових ринків робочої сили;
- 3) Прагнення до нових ринків збуту.

Характерні риси міжнародного бізнесу:

⁴ <https://msn.khnu.km.ua/mod/page/view.php?id=127068&lang=es>

1) Отримання прибутку відбувається за рахунок використання переваг виходу за межі національних ринків.

2) Підприємства отримують додаткові економічні можливості, що витікають із:

- a. Ресурсних особливостей міжнародних ринків;
- b. Місткості зарубіжних ринків;
- c. Правових особливостей зарубіжних країн;
- d. Специфіки міждержавних політичних та економічних взаємовідносин.

3) Внаслідок інтернаціоналізації кожному бізнесу стає максимально доступним глобальний бізнес-сервіс, незалежний від національної належності, орієнтований лише на економічну ефективність.

4) Визначна роль культурного фактора в діяльності міжнародних компаній.

5) Міжнародний бізнес – це система постійно оновлюваних і складно взаємодіючих професійних знань принципово вищого рівня, ніж наявна в будь-якому національному бізнесі.

6) Міжнародний бізнес вбирає в себе найкращі національні зразки, все найкраще у світовій практиці.

7) Принципова відмінність міжнародного бізнесу полягає в оберненій оцінці внутрішньої державної ситуації: негативні тенденції в економіці можуть відкрити додаткові можливості для розвитку міжнародних компаній.

8) На відміну від національної конкуренції, міжнародний бізнес може відчувати підтримку своєї держави у боротьбі з конкурентами в багатьох формах.

9) Інформація – головний стратегічний ресурс міжнародного бізнесу, адаптація – його головна стратегічна зброя.

Міжнародний агробізнес включає різноманітну діяльність, пов'язану з виробництвом, переробкою, фінансуванням, маркетингом і розповсюдженням сільськогосподарської продукції, включаючи сировину, а також продукти харчування, іншу продукцію переробної промисловості для нехарчових цілей (відгодівля худоби) промислові харчові та натуральні волокна.

Міжнародний агробізнес як галузь науки є поєднанням бізнесу, економіки та сільського господарства з глобальної точки зору.

Міжнародний агробізнес забезпечує роботою організації (підприємства), які виробляють, переробляють, розповсюджують на світових ринках продовольство та сировину.